

บทที่ ๑

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

งานเขียนเชิงประวัติบุคคลของไทย เริ่มเขียนอย่างจริงจัง เมื่อสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ทรงนิพนธ์พระราชประวัติ และประวัติบุคคลสำคัญ ๆ อาทิ พระราชประวัติสมเด็จพระนเรศวรมหาราช และประวัติสุนทรภู่ เป็นต้น การเขียนประวัติบุคคลเริ่มเป็นที่นิยมแพร่หลายมากขึ้น เมื่อมีการริเริ่มธรรมเนียมพิมพ์หนังสือแจกเป็นของขวัญในโอกาสพิเศษต่าง ๆ (วนิดา บำรุงไทย, ๒๕๔๕: ๑๐๒) ทิพา ตันปิ่นเพชร (อ้างถึงใน วนิดา บำรุงไทย, ๒๕๔๕: ๑๐๒) ได้เสนอการศึกษา ค้นคว้าว่าหนังสือแจกเป็นของขวัญครั้งแรกเริ่มขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๔๑๙ ในงานฉลองเลื่อนกรมของกรมหมื่นอักษรศาสตราจารย์ เป็นกรมขุนบดินทร์ไพศาลโสภณ หนังสือที่พิมพ์แจกคือ **นันทกปกรณัม** ส่วนการแจกหนังสือในงานศพครั้งแรกคืองานพระเมรุพระศพ สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ พระบรมราชเทวี และสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้ากกรรณารักษ์เพชรรัตน ด้วยหนังสือรวมบทสวดมนต์ เมื่อพ.ศ. ๒๔๒๓ ในขณะนั้นยังไม่มีธรรมเนียมลงพิมพ์ประวัติผู้วายชนม์ จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงได้เริ่มมีการพิมพ์ประวัติผู้ตายแจกเป็นของขวัญพิมพ์ผนวกกับหนังสือดี มีคุณค่าในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งตั้งใจแจกให้เป็นประโยชน์แก่ผู้รับ แต่ในบางงานก็เป็นหนังสือประวัติผู้ตายโดยเฉพาะ นอกจากนี้วนิดา บำรุงไทย (๒๕๔๕: ๑๐๒) ยังกล่าวอีกว่าธรรมเนียมนี้ได้ทำให้การเขียนประวัติบุคคลของไทย ขยายตัวจากการเขียนประวัติบุคคลสำคัญมาเป็นประวัติของบุคคลทั่ว ๆ ไปมากขึ้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่างานเขียนเชิงประวัติบุคคลของไทย โดยมากเป็นงานเขียนเชิงชีวประวัติ ส่วนงานเขียนเชิงอัตชีวประวัติที่เจ้าของชีวประวัติเป็นผู้เขียนชีวประวัติของตนเองนั้นมีไม่มากนัก งานเขียนเชิงอัตชีวประวัติที่เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายได้แก่ **ความทรงจำ** (พ.ศ. ๒๔๗๖) พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ **พระประวัติตรัสเล่า** (พ.ศ. ๒๔๗๖) พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส **เกิดวังปารุสก์** (พ.ศ. ๒๔๗๖) พระนิพนธ์ของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ **ฟื้นความหลัง** ของเสฐียรโกเศศ (พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๑๓) **เมื่อวานนี้** (พ.ศ. ๒๕๑๙) **เด็กคลองบางหลวง** (พ.ศ. ๒๕๒๐) ของกาญจนาศุภมิตร

งานเขียนเชิงอัตชีวประวัติทั้ง ๖ เรื่องที่กล่าวข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่างานเขียนเชิงอัตชีวประวัติทั้งเรื่อง **ความทรงจำ** พระนิพนธ์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ **พระประวัติตรัสเล่า** พระนิพนธ์ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส **เกิดวังปารุสก์** พระนิพนธ์ของพระเจ้า วรวงศ์เธอพระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ เป็นงานเขียนของชนชั้นเจ้านาย เรื่องราวที่กล่าวถึงจึงเป็นชีวิตความเป็นอยู่ของชนชั้นสูง แม้จะกล่าวถึงสังคมในขณะนั้น แต่เป็นการมองสังคมผ่านสายตาของชนชั้นสูง แตกต่างจากเรื่อง **พื้นความหลัง** ของเสฐียรโกเศศ **เมื่อวานนี้** และ **เด็กคลองบางหลวง** ของกาญจนาศุภนันทน์ ที่นอกจากจะให้ความรู้เกี่ยวกับอัตชีวประวัติของผู้เขียนแล้ว ยังให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองและสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีต ผ่านสายตาของสามัญชนชนชั้นกลาง ช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้เกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง และสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในอดีตได้ตรงตามความเป็นจริง งานเขียนเชิงอัตชีวประวัติทั้งสามเล่มนี้ นอกจากจะให้ความรู้เกี่ยวกับสภาพบ้านเมืองและสภาพวิถีชีวิตความเป็นอยู่แล้วยังให้ความรู้เกี่ยวกับ สถานที่ ความเชื่อ ประเพณี ภาษาเช่นเดียวกัน เนื่องจากเสฐียรโกเศศและกาญจนาศุภนันทน์ มีชีวิตอยู่ในช่วงสมัยเดียวกันและท่านทั้งสองก็เป็นนักปราชญ์ที่มีชื่อเสียง แต่ในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับชีวประวัติจะเห็นได้ว่าเรื่อง **พื้นความหลัง** ให้ความรู้เกี่ยวกับชีวประวัติที่สมบูรณ์ตั้งแต่เกิด จนถึงเกษียณอายุราชการ แตกต่างกับเรื่อง **เมื่อวานนี้** และ **เด็กคลองบางหลวง** ที่กล่าวถึงชีวประวัติในวัยเด็ก อีกทั้งในด้านการใช้ภาษาผู้วิจัยเห็นว่าเรื่อง **พื้นความหลัง** ของเสฐียรโกเศศมีลักษณะเด่นในการใช้ภาษาทั้งการใช้คำซ้อน สำนวน ประโยคยาว ช่วยสื่อเรื่องราวทั้งอัตชีวประวัติและสาระความรู้ต่าง ๆ ให้ความชัดเจนมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังใช้ภาษาที่สื่ออารมณ์ขัน การเล่นคำคล้องจองและเล่นจังหวะ การใช้ภาษาสร้างความสนใจใคร่รู้ ช่วยให้เนื้อหาในเรื่อง **พื้นความหลัง** มีความดีเด่นมากยิ่งขึ้น เนื่องจากเรื่อง **พื้นความหลัง** ให้เรื่องราวเกี่ยวกับอัตชีวประวัติและสาระความรู้ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ประกอบกับการใช้ภาษาที่ชัดเจน ให้ความเพลิดเพลิน และชวนติดตาม ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง **พื้นความหลัง** ของเสฐียรโกเศศอย่างละเอียดทั้งด้านเนื้อหา และลักษณะเด่นของการใช้ภาษา

เสฐียรโกเศศ เป็นนักปราชญ์สามัญชนผู้มีความรอบรู้ในด้านสาขาวิชาต่าง ๆ อย่างมากมายทั้งความรู้ด้าน ภาษา วรรณคดี นิรุกติศาสตร์ ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ชีวประวัติ บุคคลสำคัญ เป็นต้น ถึงแม้ว่าเสฐียรโกเศศจะไม่ได้จบการศึกษาในระดับสูง หรือได้ไปศึกษายัง

ต่างประเทศดังเช่นคนอื่น ๆ แต่เสฐียรโกเศศก็เพียรพยายามแสวงหาวิชาความรู้ด้วยตัวของท่านเองอยู่เสมอ ท่านได้รับการยกย่องจากบุคคลและสถาบันต่าง ๆ ดังที่กุหลาบ มัลลิกะมาส (๒๕๓๑-๒๕๓๒:๒๕๐) ได้กล่าวถึงพระยาอนูมานราชชนในฐานะนักปราชญ์ที่ได้รับการยกย่องจากศูนย์ค้นคว้าแห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนล สหรัฐอเมริกา (Cornell Research Center) ว่าเป็น

“One of Thailand most versatile and accomplished scholars”

คือเป็นนักปราชญ์มีผลงานหลายด้าน และเชี่ยวชาญเป็นเลิศของไทย

ศาสตราจารย์วิลเลียม เกตเนย์ (อ้างถึงใน สุลักษณ์ ศิวรักษ์, ๒๕๓๑:๑๔๒-๑๔๓) ได้กล่าวยกย่องเกียรติคุณของเสฐียรโกเศศในฐานะนักปราชญ์ผู้มีความรอบรู้ด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลาย ผลงานของท่านเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงความรู้ด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ และกล่าวยกย่องการใช้ภาษาในงานเขียนของเสฐียรโกเศศว่า

พระยาอนูมานราชชนอยู่ในสถานะหรือที่ถูกต้องได้สร้างตัวเองขึ้นจนอยู่
อยู่ในสถานะที่ไม่เหมือนใคร โดยเฉพาะในด้านวิชาศิลปวิทยาการของไทย
ทั้งนี้ก็เพราะท่านไม่ได้รับการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัย แต่วิชาความรู้ของท่าน
ทำให้อาจารย์รุ่นหลัง และนิสิตนักศึกษาพากันสยบแทบเท้าของท่าน และ
ยกย่องท่านว่าเป็นศาสตราจารย์ชั้นยอดเยี่ยมคนหนึ่ง อันพึงได้รับความ
เคารพสักการะในด้านวิชามานุษยวิทยา ท่านก็หาเคยได้รับคำสั่งสอนมา
จากผู้ใดไม่ แต่ก็ไม่มีใครอื่นได้ให้ความรู้เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี
ไทยไปกว่าท่าน ในทางด้านภาษาและวรรณคดีท่านก็ได้ศึกษาเล่าเรียน
มาโดยเฉพาะ แต่ใครก็ตามที่ประสงค์จะเอาจริงเอาจังกับวิชานิรุกติศาสตร์
และวรรณกรรมไทย ย่อมจะศึกษาไปไม่ได้ไกล เว้นไว้แต่จะได้ฟังผลงานของ
พระยาอนูมานราชชนในด้านนี้ ท่านเองมิได้รับการศึกษามาจากอัสตงคต
ประเทศ แต่จะมีใครที่นำความรู้อย่างฝรั่งมาเผยแพร่ให้กว้างขวางในหมู่คน
ไทยยิ่งไปกว่าพระยาอนูมานราชชนหาไม่ ทั้ง ๆ ที่งานเขียนของท่านมิใช่
ระดับประเภทตลาด แต่จะหานักเขียนอาชีพที่แสวงหาปริมาณคนอ่านมาก ๆ
คนใดที่เขียนได้เช่นท่านก็เห็นจะยาก ไม่ว่าจะในลีลาการเขียนหรือการสรรหา
คำคมอันแทรกไปด้วยอารมณ์ขัน ถ้าสืบสาวกันขึ้นไปแล้ว ท่านผู้นี้ก็มีได้มี

โคตรตระกูลเป็นไทยแท้ แต่จะมีใครอีกเล่าที่อุทิศตนให้แก่ประเทศไทย
ประวัติศาสตร์ วรรณคดีและภาษาไทย ยิ่งไปกว่าพระยาอนุমানราชชน

นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้กล่าวยกย่องลีลาการ
เขียนของเสฐียรโกเศศไว้ว่า

....ขอชมคำนำหนังสือพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาที่
เจ้าคุณแต่งใหม่ว่าแต่งดี ลูกหญิงที่มาอยู่ด้วยกันได้อ่านก็ชอบ...

....เมื่อเร็ว ๆ นี้ฉันแปรสถานขึ้นไปอยู่บนเขาสัปดาห์หนึ่ง เอาหนังสือ
เรื่องกามนิตสูตร ซึ่งเจ้าคุณกับพระสารประเสริฐช่วยกันแต่งนั้นขึ้นไปอ่านด้วย
บอกได้ว่าอ่านอย่าง“วางไม่ลง”จนจบ ฉันยินดีที่จะชมว่าช่างคิดทางที่แต่งและ
แต่งสำนวนดีด้วย

(๒๕๒๑:๓๐๒, ๓๒๘ อ้างถึงในนันทา ชุนภักดี, ๒๕๓๒: ๓๐)

พื้นความหลัง เป็นงานเขียนเล่มหนึ่งของเสฐียรโกเศศ ที่ควรค่าแก่การศึกษาอย่างยิ่ง
เนื่องจากเป็นหนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับอัตชีวประวัติของเสฐียรโกเศศตามลำดับวัย ตั้งแต่เด็ก
จนถึงเกษียณอายุ ผ่านการบอกเล่าจากท่านผู้เป็นเจ้าของชีวประวัติเองโดยตรง เรื่อง **พื้น
ความหลัง** นอกจากจะให้เรื่องราวเกี่ยวกับชีวประวัติของท่านแล้วยังสะท้อนถึงลักษณะนิสัย
อารมณ์ความรู้สึก และทัศนคติผ่านการบอกเล่าของท่านผู้เขียน ซึ่งยากที่จะหาอ่านได้จากงาน
เขียนประเภทชีวประวัติที่บุคคลอื่นเขียนถึงท่าน อีกทั้งเรื่อง **พื้นความหลัง** ยังเป็นแหล่งรวบรวม
ความรู้ด้านต่าง ๆ มากมายได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง ความรู้เกี่ยวกับสภาพวิถีชีวิต
ความเป็นอยู่ของคนในกรุงเทพมหานคร ความรู้เกี่ยวกับที่มาของชื่อสถานที่ ความรู้เกี่ยวกับบุคคล
ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ ความรู้เกี่ยวกับประเพณี ความรู้เกี่ยวกับภาษา และความรู้เกี่ยวกับ
วรรณกรรม ที่ผู้อ่านสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากเรื่องพื้นความหลังไปอ้างอิงประกอบการค้นคว้า
ความรู้ด้านต่าง ๆ นอกจากนี้เรื่อง **พื้นความหลัง** ของเสฐียรโกเศศจะมีความดีเด่นในด้านเนื้อหา
แล้ว เสฐียรโกเศศก็ยังสามารถในการใช้ภาษาที่มีความชัดเจน ใช้ภาษาสร้างความ
เพลิดเพลินและใช้ภาษาที่ชวนติดตาม ทำให้เรื่อง **พื้นความหลัง** ได้รับการยกย่องจากบุคคลต่าง ๆ
ดังที่ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (๒๕๓๑:๑๒๔) ได้กล่าวว่า เรื่อง **พื้นความหลัง** ได้รับการยกย่องจาก
พระวรวงศ์เธอกรมหมื่นพิทยาลาภฤทธิยากร ในวารสารสยามสมาคม และได้กล่าวถึงทัศนะของ

นายเอก วิสกุล (อ้างถึงใน สุลักษณ์ ศิวรักษ์, ๒๕๓๑: ๑๒๔) นักหนังสือพิมพ์อาวุโสผู้หนึ่งที่ได้กล่าวยกย่องเรื่อง **พื้นความหลัง** ไว้ว่า

พื้นความหลังนี้เป็น Master piece ชิ้นหนึ่งของท่าน ในบรรดาหนังสือจำนวนมากที่ได้เขียนไว้ ข้าพเจ้าอ่านด้วยความเอาใจใส่และได้เพิ่มพูนความรู้เรื่องเก่าเกี่ยวกับพระนครกรุงเทพฯ ในสมัย ๗๐ ปีล่วงมาแล้วเป็นอันมาก

สุลักษณ์ ศิวรักษ์ (๒๕๓๑:๑๓๑) ได้กล่าวยกย่องเรื่อง **พื้นความหลัง** ไว้ว่า

พื้นความหลังเล่มนี้จึงเป็นเกร็ดพงศาวดารกรุงเทพฯ กลาย ๆ ผู้อ่านจะได้รับความสนุกเพลิดเพลินดังหนึ่งฟังท่านเสฐียรโกเศศเล่านิทานโบราณ ๆ ให้ฟัง ใครที่เคยอ่านบทความเบ็ดเตล็ดต่าง ๆ ของท่าน แม้จนหนังสือกึ่งวิชาการของท่าน ย่อมจะทราบได้ดีว่าท่านผู้นี้มีอารมณ์ขันเสมอ ๆ และเขียนให้เราพลอยเพลิดเพลินตามไปด้วย พร้อมกันนั้นก็ได้รับความรู้อันล้ำค่า เป็นความรู้ที่ขณะนี้ไม่มีใครที่จะให้ได้อีกแล้ว

อีกทั้งได้กล่าวเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างเรื่อง **พื้นความหลัง** กับงานอัตชีวประวัติเล่มอื่น ๆ ไว้ว่า

ถ้า "เสฐียรโกเศศ" ไม่**พื้นความหลัง**ให้ไว้ คนรุ่นหลังจะไม่มีโอกาสรู้ได้เลยว่าจังหวัดพระนครสมัยเมื่อ ๗๕ ปีก่อนโน้นมีสภาพเป็นอย่างไร โรงเรียนบ้านพระยานานามีความสำคัญอย่างไร ที่อำเภอยานนาวาในปัจจุบันนี้เดิมมีใครอยู่บ้าง ฯลฯ ถึงคนรุ่นต่อไปค้นคว้าหาเอกสารวิจัยแยกแยะเพื่อหันกลับไปมองอดีต "อดีต" นั้นก็จะไม่มาสู่ญาณเรา ดังที่คนในอดีตแต่ยังมีชีวิตอยู่กับเราในปัจจุบันเล่าให้เราฟัง หนังสืออย่างนี้เรามีน้อย **ความทรงจำ** ของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพก็ดี **พระประวัติตรัสเล่า** ของสมเด็จพระสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสก็ดี แต่ล้วนทรงไว้ไม่จบ และได้มาตีพิมพ์ ต่อเมื่อผู้ทรงพระนิพนธ์สิ้นพระชนม์ล่วงลับไปแล้ว แม้กระนั้นท่านทั้งสองพระองค์นั้น ก็ตรัสเล่าจากจาก

ทัศนะของคนชั้นสูงซึ่งทรงเติบโตมา ณ ใจกลางของศิลปวัฒนธรรม **พื้นที่**
ความหลัง นี่เป็นเรื่องราวเรื่องราวของคนสามัญ เกิดในละแวกคนหาเช้า
กินค่ำ โตมาในถิ่นน้กเลงหัวไม้ ไหนจะโรงบ่อน ไหนจะโรงนางคณิกา ไหน
จะความสกปรกโสโครกของแม่น้ำลำคลอง แต่แล้ว ด.ช. ยงก็เอาตัวรอดมา
ได้จนมาเป็นนักปราชญ์ชั้นนำของเรา

(สุลักษณ์ ศิวรักษ์ ,๒๕๓๑:๑๓๒)

นอกจากนี้เรื่อง **พื้นที่ความหลัง** ยังได้รับการคัดเลือกจากโครงการวิจัย และแนะนำหนังสือ
ดีที่คนไทยควรอ่าน ให้เป็นหนึ่งในหนังสือดีจำนวน ๑๐๐ เล่มที่ควรค่าแก่การอ่านในประเภทสังคม
วิทยา มานุษยวิทยา และประวัติศาสตร์สังคม ดังที่วิทยากร เชียงกูล และคณะ (๒๕๔๓:๑๒๔) ได้
กล่าวยกย่องเรื่อง **พื้นที่ความหลัง** ไว้ว่า

พื้นที่ความหลัง เป็นหนังสืออัตชีวประวัติของนักประพันธ์สามัญชน
ผู้รอบรู้ด้านภาษา ศิลปะวรรณคดี มานุษยวิทยา และวัฒนธรรม ผลงานเขียน
ของท่านมีส่วนกระตุ้นความสนใจ อีกทั้งได้รับการอ้างอิงในงานศึกษาวิจัยของ
ผู้ศึกษาค้นคว้าในสาขาวิชาที่ท่านพระยาอนุมานราชธน หรือเสฐียรโกเศศเคย
แสดงผลงานไว้เสมอ แม้**พื้นที่ความหลัง**จะเป็นหนังสืออัตชีวประวัติ กระนั้น
สาระส่วนใหญ่กลับเป็นการบันทึกความรู้ในประสบการณ์ชีวิตที่เด่นกว่า ขณะที่
ที่ประวัติชีวิตดูประหนึ่งฉากประกอบ ดังนั้นจะจำแนกหนังสือประเภทนี้ว่า
เป็นประวัติศาสตร์สังคมอีกรูปแบบหนึ่งก็ได้

ความจริงของมนุษยชาตินั้นมีปัจจัยสำคัญประการหนึ่งคือ ความ
สามารถพัฒนาตน จากการโอนผลความรู้ในอดีตด้วยส่วนหนึ่ง ไม่ต้องเสียเวลา
แสวงหาประสบการณ์ตรง หากรู้จักประสบการณ์ทางอ้อมของผู้อื่นเก็บบทเรียน
และนำมาสู่การเลือกใช้ ปรับปรุงให้เหมาะแก่ตน ยุคสมัยของตนโดยเหมาะสม
เพื่อพัฒนาสู่ความยั่งยืนต่อไป คนแต่ละคนมีเรื่องราวในชีวิตของตนเป็นบทเรียน
อย่างน้อยก็เหมาะสำหรับอบรมบุตรหลานในตระกูล เพียงแต่ความสามารถจะ
ถ่ายทอดสู่สาธารณะและความน่าสนใจอาจจะมีไม่เสมอกัน สำหรับบุคคล
สำคัญเช่น พระยาอนุมานราชธนประสบการณ์ย่อมน่าสนใจมากขึ้นเป็นทวีคูณ

ผนวกความสามารถทางการเขียนเผยแพร่ที่ชวนอ่าน จึงเป็นผลงานที่ทรงคุณค่า คติไทยดั้งเดิมไม่นิยมเล่าเรื่องตนเอง เพราะเกรงว่าเป็นการโอ้อวดทำให้การจดบันทึกถ่ายทอดประสบการณ์ หรือผลงานเขียนประเภทความทรงจำของไทยมีไม่มากนัก นับเป็นการสูญเสียโอกาสที่ดีไปอย่างหนึ่ง งานเขียนพื้นความหลังเช่นกัน แม้จะเขียนบันทึกอัตชีวประวัติแล้ว สิ่งที่ลึกรึ้นน่าสังเกตได้คือ ท่านผู้เขียนยังน่าจะพ้นชายเกรงคำครหา จึงกลายเป็นสารคดีประกอบชีวประวัติ กระนั้นก็ทรงคุณค่าอย่างสูง เพราะท่านมีความรู้มาก ช่างจำ ช่างเล่า

หนังสือพื้นความหลังทั้งหมด เป็นหนังสือที่คนไทยควรอ่าน มิใช่เพียงเพื่อรู้ว่าประวัติชีวิตส่วนหนึ่งของพระยาอนุমানราชธน มีความเป็นมาอย่างไรเท่านั้น แต่จากการรู้เรื่องผ่านงานเขียนนี้ เรายังได้โดยสารไปสู่ความรู้จักเข้าใจสังคมไทย ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีไทยมากขึ้น เป็นหนังสือประวัติศาสตร์ สังคมที่บันทึกผ่านการเขียนอัตชีวประวัติ

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าเรื่อง **พื้นความหลัง** มีความดีเด่นในด้านเนื้อหาสาระความรู้ เป็นอย่างมาก แต่จากการศึกษาค้นคว้างานวิจัยเกี่ยวกับเรื่อง **พื้นความหลัง** ผู้วิจัยพบว่ายังไม่มีผู้ใดศึกษาเรื่อง **พื้นความหลัง** ในด้านเนื้อหาและการใช้ภาษาอย่างละเอียด ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาลักษณะเด่นของการใช้ภาษาของเสฐียรโกเศศในเรื่อง **พื้นความหลัง** ที่ช่วยเสริมความดีเด่นให้กับเนื้อหาอย่างละเอียด เพื่อแสดงให้เห็นว่าเรื่อง **พื้นความหลัง** นอกจากจะมีคุณค่าในด้านเนื้อหาแล้ว การใช้ภาษาของเสฐียรโกเศศยังมีส่วนเสริมความดีเด่นให้กับเนื้อหาในเรื่อง **พื้นความหลัง** ทั้งด้านอัตชีวประวัติและความเรียงอธิบายความรู้ต่าง ๆ อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. ศึกษาลักษณะเด่นของการใช้ภาษาในเรื่อง **พื้นความหลัง** ของเสฐียรโกเศศ
๒. ศึกษาเนื้อหาที่เป็นอัตชีวประวัติ และความเรียงอธิบายความรู้ต่าง ๆ ในเรื่อง **พื้นความหลัง**

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาเรื่อง "ฟื้นความหลัง" ฉบับโรงพิมพ์คุรุสภาเนื่องในวาระครบรอบ ๑๐๐ ปี ศาสตราจารย์พระยาอนุমানราชธน จำนวนทั้งสามเล่มได้แก่

๑. ฟื้นความหลังเล่ม ๑ พิมพ์พ.ศ. ๒๕๓๓
๒. ฟื้นความหลังเล่ม ๒ พิมพ์พ.ศ. ๒๕๓๓
๓. ฟื้นความหลังเล่ม ๓-๔ พิมพ์พ.ศ. ๒๕๓๗

สมมติฐานการวิจัย

ลักษณะเด่นของการใช้ภาษามีส่วนสำคัญในการเสริมความดีเด่นของเนื้อหาที่เป็นอัตชีวประวัติ และความเรียงอธิบายความรู้ต่าง ๆ

วิธีการดำเนินการวิจัย

๑. ค้นคว้ารวบรวมข้อมูลในเรื่องฟื้นความหลัง
๒. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย
๓. ศึกษาลักษณะเด่นของการใช้ภาษาที่ปรากฏในเรื่องฟื้นความหลัง
๔. เสนอผลการวิจัยด้วยวิธีพรรณนาวิเคราะห์
๕. สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิทยานิพนธ์เรื่อง "การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือฟื้นความหลังของพระยาอนุমানราชธน เพื่อการบริการเอกสารสนเทศ" ของจินตนา เอกัคคตาจิต (๒๕๒๔) งานวิจัยเรื่องนี้มุ่งศึกษาเนื้อหาเรื่อง ฟื้นความหลัง ของพระยาอนุমানราชธน และจัดประเภทเนื้อหาที่ปรากฏในเรื่อง ฟื้นความหลัง โดยการใช้เกณฑ์ตามหัวเรื่องของห้องสมุดแห่งประเทศไทย และหัวเรื่องของหอสมุดรัฐสภาอเมริกัน และระบบการจัดหมู่หนังสือแบบทศนิยมของดิวอี้ และจัดทำบรรณานุกรมเพื่อใช้เป็นคู่มือในการค้นหา เพื่อประโยชน์ในด้านสารสนเทศเป็นสำคัญ

บทความเรื่อง **“พื้นที่ความหลัง ของเสฐียรโกเศศ”** ของสุลักษณ์ ศิวรักษ์ (๒๕๑๒) ได้กล่าวแนะนำเรื่อง **พื้นที่ความหลัง** เล่ม ๑ และเล่ม ๒ ให้อย่างกว้าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องชีวประวัติ และความรู้ด้านสภาพบ้านเมืองในกรุงเทพมหานครเมื่อ ๗๐ ปีก่อน บริเวณบางรัก สาทร สุรวงศ์ ซอยเดโช รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับบุคคล และสถานที่ต่าง ๆ บางแห่ง

บทความเรื่อง **“พระยาอนุมานราชชน:นักเล่าผู้ยิ่งใหญ่”** (๒๕๓๒) ของชวนพิศ อธิฐรัตน์ ได้กล่าวถึงเรื่อง **พื้นที่ความหลัง** ในด้านเนื้อหาเกี่ยวกับอัตชีวประวัติและความรู้ด้านสภาพสังคมในกรุงเทพมหานคร และกล่าวถึงสำนวนภาษาของเสฐียรโกเศศในเรื่อง **พื้นที่ความหลัง** ที่มีสำนวนอย่างเล่าให้ฟัง นอกจากนี้ยังกล่าวยกย่องเสฐียรโกเศศ ที่เล่าเรื่องราวในชีวิตทั้งด้านหน้าและด้านหลัง และกล่าวถึงแหล่งข้อมูลที่นำมาเขียนเรื่อง **พื้นที่ความหลัง** จากบุคคล และจากประสบการณ์ของท่าน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑. ทำให้ทราบลักษณะเด่นของการใช้ภาษาที่เสริมความดีเด่นของเนื้อหา ในเรื่อง **พื้นที่ความหลัง** ของเสฐียรโกเศศ
๒. เป็นแนวทางในการศึกษางานเขียนประเภทนี้ต่อไป

ข้อตกลงเบื้องต้น

ลักษณะเด่นของการใช้ภาษาในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยหมายถึงการศึกษาเชื่อมโยงระหว่างลักษณะเด่นของการใช้ภาษากับเนื้อหา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการใช้ภาษาที่มีส่วนเสริมความดีเด่นให้กับเนื้อหา ดังนั้นในการเลือกกลุ่มข้อมูลมาใช้ในการศึกษาวิจัยจะเลือกจากกลุ่มข้อมูลที่ทำให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติของเสฐียรโกเศศ และความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างหลากหลายทั้งความรู้เกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง สภาพความเป็นอยู่ ที่มาของชื่อสถานที่ บุคคล ความเชื่อ ประเพณี ภาษาและวรรณกรรม